
[96-1-RE](#)

CAUSA 96-1-RE

Número de registre: 34-1996. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL DIA 17 DE MAIG DE 1996

BOPA núm. 35, del 22 de maig de 1996

En nom del Poble Andorrà,

El Tribunal Constitucional,

Atès el recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Ferran Navas Domingo -causa 96-1-RE-, en data 15 de febrer de 1996, contra la resolució de data 9 de febrer de 1996, dictada pel vicepresident del Tribunal de Corts en el decurs del procediment previst en l'article 9.3 de la Constitució instat pel recurrent,

Vista la Constitució, especialment l'article 9, que reconeix el dret a la llibertat i a la seguretat, i l'article 10 que reconeix el dret a la jurisdicció i el dret a la presumpció d'innocència,

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè, que regula el recurs d'empara,

Vist l'article 109 del Codi de procediment penal,

Vist l'article 5 i següents de la Llei transitòria de procediments judicials,

Vist el Decret del recurs de suplicació, especialment l'article 6 en allò que no resulta afectat que la Llei transitòria de procediments esmentada al paràgraf anterior,

Vist l'aute del Tribunal Constitucional de data 22 de març de 1996, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara interposat pel representant processal del Sr. Ferran Navas Domingo,

Vista la còpia dels autes del procediment previst en l'article 9.3 de la Constitució instat davant de la Batllia i davant del Tribunal de Corts per la representació processal del Sr. Ferran Navas Domingo,

Vistes les alegacions formulades pel Ministeri Fiscal el dia 17 d'abril de 1996,

Vist l'escrit presentat pel Tribunal de Corts el dia 29 de març de 1996,

Vistes les conclusions del Ministeri Fiscal (registrades el 7 de maig de 1996), de la representació processal del Sr. Ferran Navas Domingo (registrades el 8 de maig de 1996),

Escoltat el magistrat ponent, Sr. Miguel Ángel Aparicio Pérez,

Antecedents:

Primer

Per mitjà de demanda, presentada davant d'aquest Tribunal el dia 15 de febrer de 1996, l'advocat, Sr. Jesús Jiménez Naudi, actuant en representació i defensa del Sr. Ferran Navas Domingo, va interposar recurs d'empara contra l'aute del vicepresident del Tribunal de Corts dictat en el curs del procediment previst en l'article 9.3 de la Constitució i desenvolupat pels articles 5 i següents de la Llei transitòria de procediments judicials i que havia estat instat per la mateixa representació que ara

s'exerceix en el present recurs d'empara. En l'esmentat aute es denegava la posada en llibertat del seu defensat i, contra dita resolució, per mitjà del mencionat recurs d'empara, s'ha sol·licitat a aquest Tribunal Constitucional que dicti sentència anul·lant-la i ordenant la immediata posada en llibertat del seu defensat.

Segon

L'aute del vicepresident del Tribunal de Corts, impugnat per mitjà del recurs d'empara, havia confirmat la decisió desestimàtoria de posada en llibertat de l'inculpat, Sr. Navas Domingo, la qual, mitjançant aute, havia estat adoptada pel batlle de guàrdia el dia 2 de febrer de 1996, d'acord amb el procediment previst en la Llei transitòria de procediments judicials.

Tercer

Aquest Tribunal va admetre a tràmit el recurs d'empara 96-1-RE mitjançant aute de data 22 de març de 1996, i va designar com a ponent el Sr. Miguel Ángel Aparicio Pérez.

Quart

Notificades les actuacions al president del Tribunal de Corts i al Ministeri Fiscal, aquest darrer ha comparegut en el procés, en temps i forma, i ha formulat les alegacions que ha estimat pertinents mitjançant escrit registrat al Tribunal Constitucional el dia 17 d'abril de 1996. En la fonamentació jurídica de l'esmentat escrit estima la improcedència de la pretensió d'empara constitucional per no haver violat el dret a la llibertat, malgrat que creu procedent que se substanciï aquest procediment i que el Tribunal dicti sentència.

Cinquè

Mitjançant providència del magistrat ponent de data 29 d'abril de 1996, es va obrir la fase de conclusions que ha estat formalitzada tant pel demandant com pel Ministeri Fiscal, per mitjà de sengles escrits registrats al Tribunal Constitucional de 8 de maig i 7 de maig de 1996, respectivament, en què substancialment es reiteren les posicions mantingudes en la fase de demanda i d'alegacions.

Fonaments jurídics:

Primer

L'objecte del present recurs d'empara se centra a estimar si, d'una banda, al demandant no se li ha respectat el dret a la llibertat establert en l'article 9 de la Constitució i, d'altra banda, si la via processal utilitzada per subsanar aquesta suposada vulneració ha estat o no la correcta.

Els fets en què es fonamenta la primera part de l'objecte i que constitueix l'autèntica pretensió de la demanda són relatats pel demandant i pel Ministeri Fiscal de forma no exactament coincident: segons el Ministeri Fiscal, el 31 de maig de 1995, el batlle de guàrdia va acordar la presó provisional del Sr. Ferran Navas Domingo, i el 29 de gener de 1996 l'inculpat fou condemnat pel Tribunal de Corts a sis anys de presó com a responsable en concepte d'autor d'un delictes major d'introducció, tinença i cessió de droga tòxica tipificat a l'article 161 del Codi penal, amb la concurrència d'agreujant de reincidència i dita sentència va ser notificada en el mateix dia; segons la representació processal del Sr. Navas Domingo, l'inculpat es trobava en presó preventiva des del dia 29 de maig de 1995. És obvi, doncs, que si la presó preventiva o provisional fou adoptada pel batlle de guàrdia el dia 31 de maig de 1995, els dos dies anteriors l'inculpat no es trobava en presó preventiva sinó detingut governativament d'acord amb les previsions de l'article 9.2 de la Constitució.

Malgrat això, ambdues parts admeten que la sentència dictada el 29 de gener de 1996, com s'ha dit, fou notificada a l'inculpat en aquella mateixa data. Atès que és l'article 109 del Codi de procediment penal, -i no la Constitució-, qui determina que la presó preventiva pot tenir una durada màxima de 8 mesos, sembla clar que, en ambdues versions, el transcurs del termini fins al moment de la sentència del Tribunal de Corts i la seva notificació a l'inculpat es trobava dins de les previsions legals. Qüestió diferent, com tindrem ocasió de considerar, és determinar si la sentència del Tribunal de Corts que condemnava l'inculpat a una pena de sis anys de privació de llibertat, posava o no, fi a la situació de presó preventiva del reu.

Quant a la segona part de l'objecte del recurs, referida a l'adequació del procediment utilitzat en matèria d'"habeas corpus", convé efectuar unes breus consideracions a la vista tant de la regulació constitucional del recurs d'empara com de les lleis que l'han desenvolupat.

Afirma el recurrent, pel que fa a aquest darrer aspecte, que el recurs d'empara contra la decisió que posa fi al procediment especial "sumari" (en l'escrit de demanda però no en la Constitució ni en les

seves lleis de desenvolupament ja que la denominació correcta és la d' "urgent i preferent"), qualificat doctrinalment d' "habeas Corpus", previst sense cap qualificació en l'article 9.3 de la Constitució i desenvolupat en els articles 5 i següents de la Llei transitòria de procediments judicials, no es troba expressament regulat en la Llei qualificada del Tribunal Constitucional ni en la Llei transitòria de procediments judicials. Existeix, doncs, un primer dubte, per tal com, o bé la Llei transitòria de procediments judicials regula la fase prèvia al recurs d'empara possibilitant que aquest es porti a terme i acomplint així la previsió de l'article 41.1 de la Constitució (que determina que els drets i les llibertats reconeguts als capítols tercer i quart del títol II són tutelats pels tribunals ordinaris per mitjà d'un procediment urgent i preferent regulat per la llei que, en tot cas se substanciarà en dues instàncies), o bé no regula aquesta fase prèvia de protecció jurisdiccional ordinària del dret fonamental a la llibertat, objecte del present conflicte. Com és lògic, no obstant això, si existeix una llei (en el present cas, la transitòria de procediments judicials que estableix les regles d'aquest procediment), seria redundant que altres lleis també ho fessin. Malgrat això, per una banda, en la demanda s'indica que ho regula, com efectivament succeeix als articles 5 i següents, i, d'altra banda, -sembla que digui- no existeix articulació entre aquesta fase prèvia i el mateix recurs d'empara constitucional. Tal vegada aquest dubte de la part demandant es deu al dictat literal de l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional quan adverteix que el recurs d'empara s'interposa enfront de **sentències** dictades en última instància en el decurs del procediment urgent i preferent previst en l'article 41.1 de la Constitució. Malgrat això, es tracta d'un mer problema d'interpretació: l'anomenat "habeas corpus", regulat en la Llei transitòria de procediments judicials constitueix el recurs previ requerit per l'article 41.1 de la Constitució i desenvolupat pel capítol sisè del títol IV de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional. Resumit de manera breu: la secció primera (articles 5 a 18) del capítol segon de la Llei transitòria de procediments judicials regula el recurs urgent i preferent previst en l'article 41.1 de la Constitució pel que fa al dret a la llibertat personal, i exigit després pels articles 85 i següents de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional. El fet que l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional parli de "sentències" no impedeix entendre que qualsevol resolució judicial que posi fi a la segona instància d'un procés urgent i preferent en defensa dels drets fonamentals es pot considerar "sentència" a l'efecte de la interposició de recurs d'empara. El fet de l'admissió a tràmit del present recurs d'empara estalviaria aquestes consideracions que s'efectuen amb l'ànim exclusiu de manifestar l'opinió d'aquest Tribunal sobre el tema qüestionat.

Per això, escau tornar al nucli essencial de la pretensió del demandant.

Segon

Sosté l'escrit de demanda que s'ha vulnerat el dret a la llibertat, proclamat a l'article 9 de la Constitució, del Sr. Navas Domingo perquè aquest ha restat en presó preventiva més dels vuit mesos previstos en l'article 109 del Codi de procediment penal.

Per comprovar l'abast del plantejament del demandant convé recapitular sobre els fets i els fonaments jurídics que donen lloc a aquest.

En efecte, l'article 109 del Codi de procediment penal assenyala de forma literal que "La presó preventiva no podrà excedir de quatre mesos. No obstant això el Batlle o el Tribunal competent podran, per resolució motivada, prorrogar aquest termini per uns altres quatre mesos, transcorreguts els quals, s'acordarà preceptivament la llibertat provisional." Aquesta darrera previsió s'ha realitzat en el present cas i no s'ha vist qüestionada en la causa que ens ocupa.

En conseqüència, segons s'ha indicat en els antecedents, el termini de vuit mesos no s'havia sobrepassat en el moment de dictar-se la sentència per part del Tribunal de Corts i de ser comunicada a l'inculpat. El problema, doncs, resideix a determinar si aquesta sentència, encara no ferma, com indica encertadament el Ministeri Fiscal, deixa o no en suspens el mandat contingut en el Codi de procediment penal.

I al marge dels arguments esmentats pel batlle de guàrdia per desestimar el denominat recurs d'"habeas corpus" i dels aportats, mitjançant delegació, pel president del Tribunal de Corts per arribar a la mateixa decisió, el que competeix a aquest Tribunal és pronunciar-se, com també sol·licita el Ministeri Fiscal, sobre si s'ha vulnerat o no l'article 9 de la Constitució i s'ha produït així una lesió al dret subjectiu fonamental a la llibertat del Sr. Navas Domingo.

Tercer

L'article 9 de la Constitució reconeix que totes les persones tenen dret a la llibertat i a la seguretat i només en poden ser privades per les causes i d'acord amb els procediments establerts en la Constitució i les lleis. Es tracta, consegüentment, d'un dret clàssic de llibertat que adquireix els seus perfils concrets i el seu contingut per determinació de la Constitució, i per mitjà de la mateixa Constitució, de les lleis, sempre que aquestes darreres no contradiguin la norma fonamental. O, el que és el mateix, ens trobem davant un dret fonamental de configuració legal en el qual la Constitució fixa el principi estructural que prefigura el contingut del dret i fins i tot el dret mateix, i són les lleis les que el desenvolupen i el concreten definitivament (és a dir, el configuren en termes normatius).

Malgrat això, succeeix que l'ordenament jurídic penal del Principat d'Andorra és conseqüència de molt diversos moments històrics i s'hi combinen normes preconstitucionals i normes postconstitucionals. Entre les primeres hi ha el mateix Codi penal i el Codi de procediment penal, com també hi ha el Decret del recurs de suplicació a què després ens referirem. Entre les segones hi ha la Llei transitòria de procediments judicials que ha procurat adaptar a la Constitució normes que hi són anteriors.

Però en aquest procés d'empara no s'ha plantejat pel demandant ni pel Ministeri Fiscal la possible inconstitucionalitat de cap norma preconstitucional. I el cert és que el mencionat Decret del recurs de suplicació, de 13 de juliol de 1990, indica expressament que si bé aquesta modalitat de recurs -que s'interposa davant el Tribunal Superior de Justícia contra les sentències del Tribunal de Corts- té efectes suspensius en relació amb el seu objecte (és a dir, la pena imposada pel mencionat Tribunal), també literalment indica que "No obstant, el condemnat seguirà **en la mateixa situació personal en quant a la presó provisional o les condicions que afectin la seva llibertat provisional**, podent en tot moment el Tribunal Superior de Justícia d'Andorra modificar aquesta situació sigui a demanda de l'interessat sigui d'ofici." (art. 6).

Malgrat la interessada interpretació de la part en el sentit que aquest precepte no fa referència a la situació personal sinó "processal", és clar que la voluntat de la norma ha estat i és la de deixar sota el criteri del Tribunal Superior de Justícia la situació de llibertat o el manteniment a la presó del condemnat pel Tribunal de Corts: en termes purament tècnics, això significa que l'ordenament jurídic andorrà estima que la presó preventiva finalitza en el moment en què el Tribunal de Corts dicta sentència condemnatòria, i que s'obre un nou moment processal en què la persona que ja ha estat condemnada resta a l'expectativa del pronunciament del Tribunal Superior, tant sobre la seva continuïtat o no a la presó com sobre la seva sentència definitiva. La raó és molt simple: difícilment el Tribunal Superior pot posar en llibertat una persona que "preceptivament" ja s'ha posat en llibertat. El fet que la llei no prevegi terminis màxims de durada de la privació provisional de la llibertat, que és el que en realitat succeeix, no vol significar que la privació provisional de llibertat, una vegada dictada sentència pel Tribunal de Corts, no pot continuar si el Tribunal Superior ho considera jurisdiccionalment necessari. I, com és obvi, no és objecte de la present sentència pronunciar-se sobre aquesta manca de regulació que, d'altra banda, no ha estat plantejada per les parts.

Es podria afirmar, com assenyala amb agudesa el demandant, que els jocs dels preceptes normatius que regulen aquesta situació de presó preventiva, mentre la sentència del Tribunal de Corts no era ferma, obria un termini per a la interposició del recurs de suplicació durant el qual el Tribunal hauria hagut de posar en llibertat "preceptivament" el ja condemnat, segons el que disposa l'article 109 del Codi de procediment penal, de data 16 de febrer de 1989. No convé polemitzar sobre el contingut lingüístic de les normes o els "preceptes", però en el present cas sembla bastant evident que el Decret del recurs de suplicació de 13 de juliol de 1990, és llei posterior i llei especial i el seu contingut preceptiu ("preceptivament") conté de manera molt clara el que significa aquest mot: que correspon al Tribunal Superior decidir sobre el manteniment o l'aixecament de la situació de privació de llibertat del condemnat. Així mateix, al marge d'interpretacions que no corresponen a aquest Tribunal sinó a la justícia ordinària i que no afecten la constitucionalitat del cas, ha d'admetre's que en finalitzar una determinada fase processal s'obre la següent i a aquesta hi són d'aplicació les seves normes pròpies: en aquest cas l'article 6 del Decret del recurs de suplicació. No existeixen, doncs, per al supòsit concret que ens ocupa, zones buides processalment parlant de llibertat o privació de llibertat en el nostre ordenament i, en conseqüència, com que no hi ha dubte, no pertoca l'aplicació del principi, tan estimat per l'ordenament constitucional, de "in dubio pro libertate".

Del que s'ha indicat fins aquí es dedueix: 1r. el processat i condemnat Sr. Navas Domingo ha gaudit de totes les garanties de protecció jurisdiccional previstes en l'article 10 de la Constitució; 2n. ha estat protegit jurisdiccionalment pel procediment previst per l'article 9.3 de la Constitució i desenvolupat pels articles 5 i següents de la Llei transitòria de procediments judicials; 3r. no ha estat a la presó més enllà dels vuit mesos previstos en el Codi de procediment penal abans esmentat sense que recaigués sentència del Tribunal de Corts; 4t. el Decret que regula el recurs de suplicació davant el Tribunal Superior de Justícia assenyala textualment que el condemnat pel Tribunal de Corts ha de seguir en la mateixa situació personal pel que fa a la presó provisional.

Cinquè

En les seves conclusions la part demandant ha invocat el dret a la presumpció d'innocència garantit per la Constitució i aquest dret es vincula de manera molt estreta amb les valoracions constitucionals de privació de la llibertat. Tanmateix ambdós elements es troben en una relació necessària i interdependent encara que no es trobin en la mateixa posició. Sens dubte, fins a l'existència d'una sentència ferma ningú és definitivament condemnat i ningú, per dir-ho així, és definitivament privat de llibertat pel temps que l'esmentada sentència ferma assenyala. Des de l'acte de presó preventiva previ o paral·lel al processament fins a la primera sentència condemnatòria no ferma, ha existit tot un ampli procediment de defensa, prova i acusació en què es depuren els fets objecte del procés penal i que porten i han portat a un primer convenciment i a la decisió jurisdiccional que l'acusat és culpable i ha de ser condemnat. La presumpció d'innocència no obliga a posar en llibertat al condemnat en primera instància. En aquest punt, el dret constitucional a la llibertat adquireix unes limitacions que donen peu que les normes legals vigents a Andorra permetin, com així succeeix, que el condemnat en primera instància sigui privat de llibertat, sense que això vulneri la Constitució, i deixi en mans del Tribunal Superior la funció de vigilar tant el compliment del dret a la llibertat del detingut com del seu dret a la presumpció d'innocència.

Sisè

Segons es dedueix de totes les actuacions realitzades en el present recurs d'empara, i per les raons anteriorment exposades, el Sr. Ferran Navas Domingo ha gaudit de tot el sistema de garanties jurisdiccionals que la Constitució estableix i el seu dret a la llibertat no ha estat vulnerat.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

No atorgar l'empara sol.licitada per la representació processal del Sr. Ferran Navas Domingo desestimant íntegrament la pretensió continguda en el recurs d'empara 96-1-RE i declarar que no ha existit lesió del dret constitucional a la llibertat en ell invocat. No es condemna en costes.

I així, per aquesta la nostra sentència, que serà notificada a la representació processal del Sr. Ferran Navas Domingo, al Ministeri Fiscal, al president del Tribunal Superior de Justícia i al president del Tribunal de Corts, ho pronunciem, manem i signem, a Andorra la Vella, el dia disset de maig de mil nou-cents noranta-sis.

François Luchaire

Miguel Ángel Aparicio Pérez

President

Vicepresident

Pere Vilanova Trias

Magistrat